

Fecr Yayınları: 404

TABERİ'DE SİYER RİVAYETLERİ
-MEDİNE DÖNEMİ-

Mustafa SOYCAN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
Sertifika No: 47479

1. Baskı: Ocak 2021

ISBN: 978-625-7879-45-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

**TABERÎ'DE SİYER
RİVAYETLERİ**
-MEDİNE DÖNEMİ-

Mustafa SOYCAN

Ankara 2021

Mustafa SOYCAN

25.09.1977 yılında Konya'da doğdu. 1997 yılında Konya İmam Hatip Lisesini, 2002 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalında, İslâm Tarihi Yüksek Lisans çalışmalarına başladı. 2019 yılında Bursa Uludağ Üniversitesinde Doktorasını tamamladı.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	9
GİRİŞ -----	13
A. SİYER-TEFSİR İLİŞKİSİ-----	13
B. TABERÎ TEFSİRİ'NİN SİYER'E KAYNAKLIĞI AÇISINDAN ÖNEMİ-----	16
C. TABERÎ'NİN SİYER RİVAYETLERİNİ YORUMLARKEN BAŞVURDUĞU TEMEL İLKELER-----	20
1. Kur'an'ın Bütünlüğü-----	20
2. Sahih Haber-----	21
3. İcmâ-----	23
4. Aklî Gerçekler-----	24
5. Siyak-Sibak İlişkisi-----	25
6. Âyetin Zâhiri-----	26
7. Nesh-----	27
8. Tabii Gerçekler-----	28
9. Tarihi ve Sosyal Gerçekler-----	29
10. Umum, Genel Bakış-----	30
11. Arap Dili-----	31
D. TABERÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ-----	32
E. TABERÎ TEFSİRİNİN ÖZELLİKLERİ-----	34
F. TABERÎ'NİN KUR'ÂN ANLAYIŞI-----	36
G. TABERÎ'NİN PEYGAMBER TASAVVURU-----	40
1. Peygamberlerin Misyonları ve Özellikleri-----	40
2. Hz. Peygamber'in Risâlet Öncesi Yaşamı-----	43
3. Peygamberlerin ve Hz. Peygamber'in İsmeti-----	46

BİRİNCİ BÖLÜM

AKABE BİATLARI VE HİCRET

A. AKABE BİATLARI-----	57
1. Resûlullah'ın Akabe Biatları Öncesi Medinelilerle Münasebetleri-----	57
2. Akâbe Biatları-----	58
B. MEDİNE'YE HİCRET-----	60
1. Hicretin Nedenleri ve Hicret Yolculuğu-----	60
2. Medine'ye Hicrete Mekke Müşriklerinin Tepkileri-----	67
3. Hicret Eden Müslümanlara Yakınlarının Tepkileri-----	70
4. Bazı Müslümanların Hicretten Geri Kalmalarının Nedenleri-----	71
5. Hicret Sonrası Gelişmeler-----	76

İKİNCİ BÖLÜM

MEKKE MÜŞRİKLERİ VE DİĞER ARAPLARLA MÜNASEBETLER

A. MEKKE MÜŞRİKLERİYLE MÜNASEBETLER-----	81
1. Abdullah b. Cahş Seriyyesi-----	81
2. Bedir Savaşı (H.2/M.624)-----	84

a. Savaş Öncesi Gelişmeler-----	84
b. Bedir Savaşı -----	91
c. Bedir Savaşında Meleklerin Yardıma Gelmesi-----	99
d. Ganimetlerin Taksimi ve Esirlere Yapılan Muamele-----	101
e. Bedir Savaşının Sonuçları-----	105
3. Uhud Savaşı (H.3/M.625)-----	112
a. Savaş Öncesi Gelişmeler-----	112
b. Savaş -----	119
c. Savaş Sonrası Müşrikleri Takip-----	128
4. Hendek Savaşı (H.5/M.627)-----	133
a. Savaş Öncesi Gelişmeler-----	133
b. Kuşatma ve Kuşatma Esnasında Kureyza Yahudilerinin İhaneti -----	137
c. Kuşatmanın Sona Ermesi ve Sonuçları -----	139
5. Hudeybiye Barış Anlaşması (H. 6./M.628)-----	141
a. Hudeybiye Seferi Öncesi Yaşanan Gelişmeler -----	141
b. Sefer Çıkış ve Anlaşma Öncesi Diplomatik Temaslar -----	142
c. Rıdvan Biati-----	145
d. Hudeybiye Barış Anlaşması-----	147
e. Anlaşmaya Tepkiler ve Anlaşmanın Sonuçları -----	150
6. Mekke'nin Fethi (H.8/M/628)-----	157
a. Fethi Gerekli Kılan Sebebler -----	157
b. Mekke'nin Fethi ve Fetih Süresince Yaşanan Gelişmeler -----	159
B. DİĞER MÜŞRİK ARAPLARLA İLİŞKİLER -----	164
1. Racı' Olayı (H.4/M.625) -----	164
2. Bi'ru Ma'üne Olayı (H.4/M.624)-----	166
3. Müreysi (Mustalikoğulları) Gazvesi (H.5/M.627) -----	168
4. Huneyn Savaşı (H.8/M.630)-----	172

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAHUDİLERLE İLİŞKİLER

A. İSLAM ÖNCESİ MÜŞRİK ARAPLARLA YAHUDİLERİN MÜNASEBETLERİ -----	175
B. RESÛLULLAH'IN YAHUDİLERLE İLİŞKİLERİ-----	177
1. Resûlullah'ın Yahudileri İslâm'a daveti -----	177
2. İslâm Davetine Karşı Tutumları -----	180
3. İslâm Toplumunun Oluşumunu Engelleme Çabaları -----	191
4. Resûlullah'ın Risâletine Karşı Tartışmacı Tavırları -----	194
5. Şeriatlarını Tahrif Etmeleri -----	197
6. Kendilerinin Seçkin Ümmet Olduklarını İddia Etmeleri-----	202
7. Kiblenin Değişmesi Karşısındaki Tutumları-----	205
8. Alaycı ve İki Yüzlü Tavırları -----	206
C. BENÎ KAYNUKA KUŞATMASI (H.2/M.624)-----	209
D. BENÎ NADİR KUŞATMASI (H.4/M.625)-----	214
1. Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi -----	219
E. BENÎ KUREYZA KUŞATMASI (H.5/M.627) -----	221

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HRİSTİYANLARLA İLİŞKİLER

A. HABEŞ HRİSTİYANLARIYLA İLİŞKİLER -----	233
B. NECRÂN HRİSTİYANLARININ MEDİNE'YE GELİŞLERİ -----	236
C. TEBÜK SEFERİ (H.9/M.630) -----	243
1. Tebük Seferinin Nedeni ve Sefer Öncesi Gelişmeler -----	243
2. Sefer Öncesi Münafıkların Tavrı -----	245
3. Sefere Çıkış -----	250
4. Sefere Katılmayanlara Karşı Resûlullah'ın Tavrı -----	253
5. Mescid-i Dirâr ve Resûlullah Tarafından Yıkıtırılması -----	260

BEŞİNCİ BÖLÜM
MÜNAFIKLARLA İLİŞKİLER

A. MEDİNE'DE NİFAKIN ORTAYA ÇIKMA NEDENLERİ -----	263
B. MÜNAFIKLARIN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ -----	265
C. YAHUDİ VE MÜŞRİKLERLE İŞBİRLİĞİ YAPMALARI -----	269
D. RESÛLULLAH'IN MÜNAFIKLARA KARŞI TAVRI -----	271
E. SAVAŞ ÖNCESİ MÜSLÜMANLARIN CESARETİNİ KIRMAYA ÇALIŞMALARI -----	276
F. SAVAŞ ZAMANINDA İSLAM ORDUSUNU ZOR DURUMDA BIRAKMALARI -----	277
G. MÜSLÜMANLARI BİRBİRİNE DÜŞÜRMEYE ÇALIŞMALARI -----	282
H. RESÛLULLAH'IN ŞAHSINI, UYGULAMALARINI VE AİLE FERTLERİNİ YIPRATMAYA ÇALIŞMALARI -----	284

ALTINCI BÖLÜM
HZ. PEYGAMBERİN VEFATI

A. HZ. EBÛ BEKİR'İN HAC EMİRİ OLARAK GÖREVLENDİRİLMESİ -----	291
B. VEDA HACCI -----	295
C. RESÛLULLAH'IN VEFATI -----	296
SONUÇ -----	299
KAYNAKLAR -----	302

ÖN SÖZ

Kur'ân-ı Kerîm son ilahi hitaptır. Bundan dolayı başlangıçtan günümüze kadar birçok çalışmaya konu edilmiş, süreç içerisinde ortaya çıkan İslâmî ilimler için de en sahih bilgi kaynağı olmuştur. Vahyin çoğu kez somut, yaşanan olaylar üzerinden nazil olması Kur'ân'ın nazil olduğu dönemin tarihsel bir bilgi kaynağı olmasını gerekli kılmaktadır. Fakat Kur'ân-ı Kerîm, nüzûl keyfiyetinden dolayı Siyer'le ilgili bilgileri bir bütün halinde değil, amacını gerçekleştirmek için özgün bir üslupla farklı âyet ve sûrelerde yer vermiştir. Bundan dolayı Siyer'le ilgili âyetlerin tespitinin yapılarak sistematik bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu yapılırken de Kur'ân'ın kendine özgü bir kavramsal yapısı, âyetlerin nâzil olduğu ortam ve şartlar tespit edilerek zaman ve mekân bağlamı dikkate alınmalıdır. Kur'ân ilimlerinden sebab-i nüzûl bir ölçüde bunu yapmaya çalışmıştır. Kur'ân'da Siyer'le ilgili rivayetlerin tarihi bağlamını ortaya koymak için Tefsir'den ve Siyer'den yararlanmamız gerekmektedir. Tefsir ilminde hem sebab-i nüzûl bağlamında, hem de âyetleri açıklamak için Siyer rivayetlerinden yararlanılması Kur'ân'ın Siyer'le sıkı ilişkisini göstermektedir.

Tefsir-siyer ilişkisini ortaya koymak için yararlanabileceğimiz birçok kaynak bulunmaktadır. Fakat bu kaynaklardan İbn Cerîr et-Taberî'nin "*Câmiu'l-Beyân an Te'vîli âyi'l-Kur'ân*" adlı ilk dönem Kur'ân tefsiri, ilk üç asrın tefsir rivayetlerine yer vermesi ve müellifin bu rivayetleri âyetin bağlamı, Kur'ânî bütünlük, sahih hadis, icmâ, tarihi ve sosyal gerçeklik, tabii gerçekler, akli gerçekler, Arapça'nın temel özellikleri, zâhir anlam, nesh gibi birtakım yöntemlere başvurarak değerlendirmesiyle diğer eserlerden ayrılmaktadır. Taberî'nin bu eserini değerli kılan bir diğer neden de onun tarih, fıkıh, belagat, hadis ilimlerinde de yetkin bir kişi olmasıdır. Bundan dolayı Taberî ve eserleri birçok çalışmaya konu edilmiştir. Onun eserleri üzerindeki çalışmalar daha çok tefsirinin ve tarihinin özellikleri, tefsir ve tarih ilmine katkıları üzerine olmuştur. Taberî, ilâhi iradenin insan fiillerindeki tezahürünün tarihle, kelâmındaki iradesinin tefsirle açıklanabileceğini, bundan dolayı da tefsirle tarih arasında diyalektik bir ilişki bulunduğunu belirterek bu sahada iki klasik eserini telif etmiştir. *Tarih'ul-Ümem ve'l Mülûk*, adlı eserinde tarihi rivayetleri olduğu gibi kaydederken tefsirinde rivayetleri kritiğe tabi tutmuştur. Bu yaklaşımının neticesi olarak tefsirinde birçok siyer rivayetine ve bu rivayetler hakkında müfessirlerin ve kendisinin yorumlarına yer vermiştir. Fakat onun tefsirinde siyere kaynaklık edebilecek rivayetler hakkında her hangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada Medine dönemiyle ilgili siyer rivayetleri ve bu rivayetlerle ilgili yorumlar konu bütünlüğü oluşturularak tespit edilmiştir.

Taberî, tefsirinde siyer rivayetlerine daha çok âyetlerin sebab-i nüzûlünün tespit amacıyla yer vermiş ve bu rivayetleri belli bir usul çerçevesinde yorumlamıştır. Siyer rivayetlerini değerlendirirken âyetin bağlamı, Kur'ânî bütünlük, sahih hadis, icmâ, tarihi ve sosyal gerçeklik, tabii ve akli gerçekler, Arap-

ça'nın temel özellikleri, zâhir anlam, nesh, umum (genel anlam) ilklerinden yararlanarak hem âyetin mânaya delâletini, hem de rivayetlerinin sıhhatini tespit etmeye çalışmıştır. Taberî'nin âyetlerin açık anlamını ve rivayetlerin sıhhatini sorgulamaya iten temel neden, âyetlerle ilgili birden çok rivayetin bulunması ve bu rivayetlerin birbirleriyle çelişmesi ve aralarının telif edilememesi oluşturmuştur. Onun bu eserindeki siyerle ilgili âyetler ve âyetler hakkındaki müfessirlerin ve kendisinin yorumları tespit edilerek Kur'ân merkezli siyer yazımına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Taberî tefsirini esas alarak hazırlanan bu siyer çalışmasında Hz. Peygamber'in (s.a.) Medine hayatının ve davetinin ana hatları, önemli olayları ve sonuçları ortaya konmuş, bunun sonucunda da Hz. Peygamber'in (s.a.) hayatında kim ve nasıldan ziyade niçini; temel prensipleri ve esaslarını ortaya koymamızı sağlayacak siyer rivayetleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak tefsir, siyer ve hadis ilimleri kendilerine özgü yapıları gereği Hz. Peygamber'in (s.a.) anlaşılmasına dair farklı amaçlar doğrultusunda farklı metotlarla katkı sunmaktadır. Kur'ân merkezli bir sahîh bir Hz. Peygamber (s.a.) tasavvuru oluşturabilmek için bu ilimlerin imkânlarından yararlanmamız gerekmektedir. Tarih, tefsir, hadis, fıkıh ve Arap dili gibi ilimlerde otorite sahibi olan Taberî'nin tefsirini esas alarak yaptığımız çalışmada bu eserdeki siyeri ilgilendiren konular bir plan dâhilinde sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmamızda konuyla ilgili âyetlerin anlamını ortaya koymak ve konu bütünlüğü sağlamak için klasik siyer eserlerinden İbn Hişâm'ın *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, İbn Sa'd'ın *et-Tabakâtu'l-Kübrâ*, Vakıdî'nin *Kitâbu'l-Meğâzi* adlı eserleri ve Buhârî'nin *Sahîh-i Buhârî*'sinden de yer yer yararlanılmıştır. Bu eserlerde yer alan bilgilerle Taberî'nin verdiği bilgilerin bazen kesişmesi, bazen de çelişmesi daha kapsamlı çalışmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Çalışmamızın konusunu tefsir-siyer ilişkisi oluşturduğu için âyetlerin meâlî (bazı ilaveler tarafımızdan yapılmak üzere) Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlatılan "*Kur'ân Yolu Türkçe Meâl ve Tefsîr*" adlı eserden alınmıştır.

Taberî tefsirinin muhtevasının genişliğinden dolayı çalışmamızda Hz. Peygamber'in (s.a.) hayatının Medine dönemi incelenmiştir. Çalışmamız, giriş ve altı ana bölümden oluşmaktadır.

Girişte siyer-tefsir ilişkisi, Taberî tefsirinin bu ilişkiye katkısı, Taberî'nin siyer rivayetlerini değerlendirme yöntemi, Kur'ân anlayışı, peygamber tasavvuru, peygamberlerin ve Hz. Peygamber'in (s.a.) ismeti konusundaki görüşleri hakkında bilgiler verilmiştir.

I. Bölümde Hz. Peygamber'in (s.a.) risâlet görevinin on üç yılını geçirdiği Mekke dönemiyle bağlantı kurmak amacıyla Akabe Biatları ve Medine'ye hicreti konu edilmiştir.

II. Bölümde Mekke müşrikleri ve diğer Arap müşriklerle münasebetler değerlendirilmiştir.

III. Bölümde Resûlullah'ın (s.a.) çağdaşı Yahudilerin İslâm davetine karşı tavırları ve Müslümanlarla ilişkilerine yer verilmiştir. Taberî'nin konuyla ilgili bilgi vermediği için Hayber'in fethine yer verilmemiştir.

IV. Bölümde Resûlullah'ın (s.a.) Habeş ve Nocrân Hıristiyanlarıyla ilişkileri ve Tebük seferi konu edilmiştir.

V. Bölümde münafıkların özellikleri ve Resûllulah'la (s.a.) ilişkilerinin seyrine yer verilmiştir.

VI. Bölümde Hz. Ebû Bekir'in hac emiri olarak görevlendirilmesi, veda haccı ve Resûlullah'ın (s.a.) vefatına yer verilmiştir.

Tefsir-Siyer ilişkisi üzerinde çalışma yapmaya beni teşvik eden, çalışmamın konusu ve muhtevasını oluşturmak dâhil hiçbir konuda desteğini esirgemeyen çok kıymetli hocam Prof. Dr. Âdem APAK'a minnetlerimi sunuyor, çok değerli katkıları için teşekkür ediyorum.